

EU:n valtiontukisäännöt

**Valtiontuen käsite ja
hyväksyttävyyssperusteet,**

YM koulutus 1.10.2020

**erityisasiantuntija Tanja Müller
Työ- ja elinkeinoministeriö**

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Esityksen sisältö ja tavoitteet

- **Valtiontuen käsite**
Tulevatko valtiontukisäännöt sovellettaviksi?
Yrityksen ja taloudellisen toiminnan käsitteet
- **Valtiontukien hyväksyttävyyssperusteet**
Millä edellytyksillä tuki voi olla hyväksyttävä?
- **Yleinen de minimis -asetus**
- **Yleinen ryhmäpoikkeusasetus (RPA)**
- **Valtiontukien ennakoilmoitusmenettely ("notifiointi")**

Valtiontuen käsite

Yleistä EU:n valtiontukisääntelystä

- Osa EU:n kilpailupolitiikkaa, tavoitteena tasaveroiset kilpailuolosuhteet; toisaalta erilaiset yhteiskunnalliset yms. tavoitteet
- Peruslähtökohtana **tukikielto**, johon komissio myöntää poikkeukset (käytännössä lukuisia poikkeuksia)
- **Ennakoilmoitusvelvollisuus** (notifiointi) komissiolle ja täytäntöönpanokielto (käytännössä vain pieni osa tuista)
- **Riski**: tukiohjelman toimeenpanon keskeyttäminen, laittoman tuen takaisinperintä

Valtiontuen käsite, SEUT

SEUT 107 artiklan 1 kohta – valtiontuen määritelmä ja kielto:

*”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka **vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.**”*

Valtiontuen neljä kriteeriä

Valtiontuen neljä **kumulatiivista** kriteeriä:

1. **Julkisten varojen** kanavoiminen **yrityksiin**
(taloudellisille toimijoille)
2. **Taloudellinen etu on valikoiva** (tuki kohdistuu ja suosii tiettyjä yrityksiä/toimialoja/alueita)
3. **Vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua**
(potentiaalinen uhka riittää)
4. **Vaikuttaa jäsenmaiden väliseen kauppaan**
(kynnys alhainen)

Yrityksen ja taloudellisen toiminnan käsitteet

- **EU:n valtioneukisääntöjä sovelletaan ainoastaan silloin, kun tuensaaja on ”yritys”.**
- **Yritys = taloudellista toimintaa harjoittava yksikkö**
 - Valtioneukisääntöjen soveltaminen ei riipu yksikön oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta eikä siitä, onko yksikön tavoitteena tuottaa voittoa. Merkitystä on ainoastaan sillä, harjoittaako yksikkö taloudellista toimintaa.
 - Yksikkö, joka harjoittaa sekä taloudellista että muuta kuin taloudellista toimintaa, katsotaan yritykseksi ainoastaan taloudellisen toimintansa osalta.
- **Taloudellinen toiminta = kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan markkinoilla**
- **Onko tietylle tavaralle tai palvelulle markkinat?**
 - Taloudellisen ja muun kuin taloudellisen toiminnan välinen ero riippuu jossain määrin jäsenvaltioiden poliittisista valinnoista ja taloudellisesta kehityksestä.
- **SEUT 107(1) artiklaa ei sovelleta, kun valtio toimii julkisen vallan käyttäjänä tai kun julkisyhteisöt toimivat viranomaisen ominaisuudessaan.**
 - Pelkästään se, että viranomainen päättää tuottaa jonkin palvelun itse, ei kuitenkaan tarkoita, ettei kyse voisi olla taloudellisesta toiminnasta.

Valtiontuen käsite, komission tiedonannot

- Valtiontuen käsitettä koskeva tiedonanto (2016/C 262/01): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX%3A52016XC0719%2805%29>
- Lisäksi mm.
 - takaustiedonanto (EUVL 2008/C155/10)
 - korkotiedonanto (EUVL 2008/C14/02)
 - SGEI-tiedonanto (2012/C8/02)
- Komission kilpailun pääosaston verkkosivut: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html

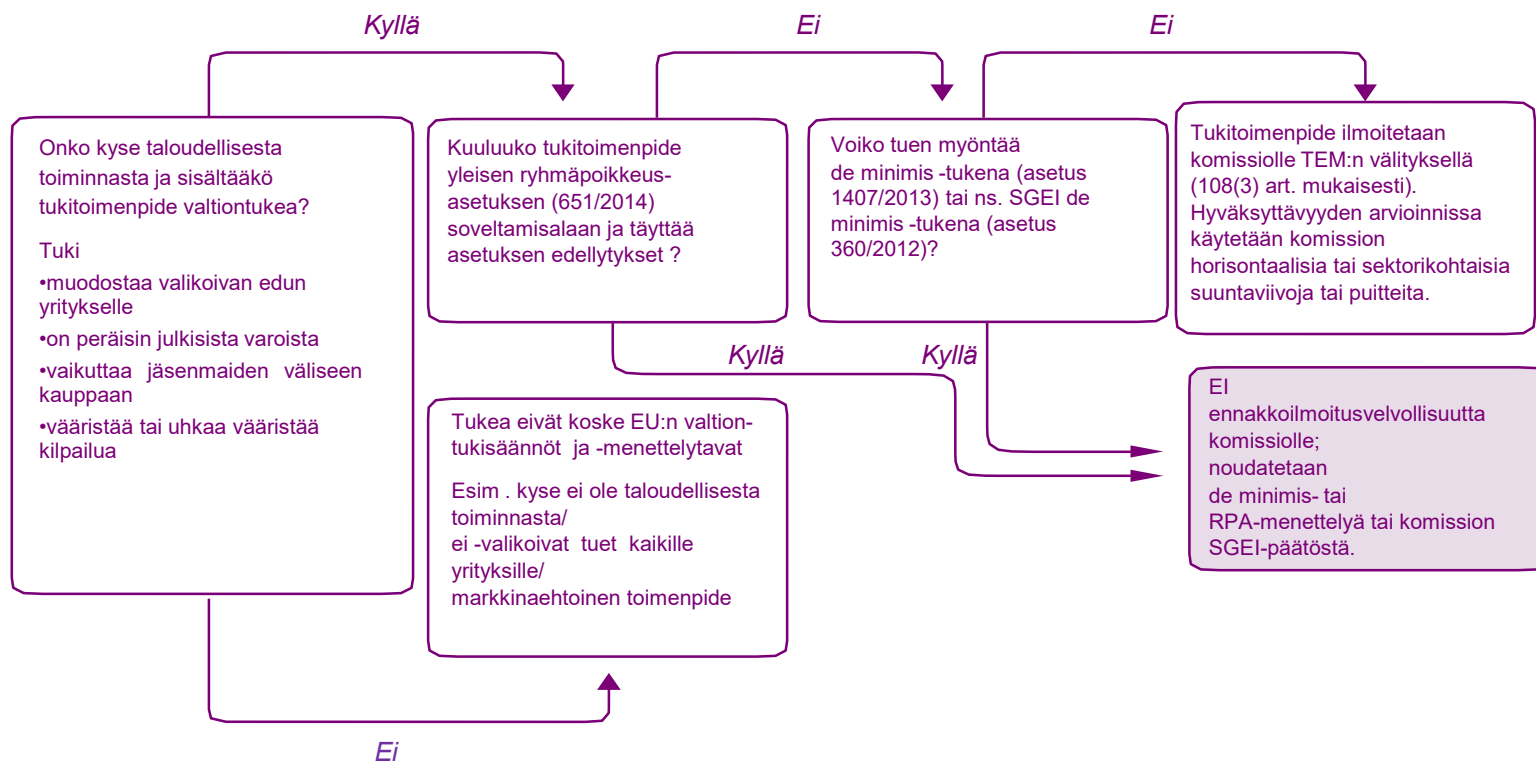

Valtiontukien hyväksyttävyyssperusteet

Valtiontukien hyväksyttävyyserusteet

- Jos valtiontuen kriteerit täyttyvät, tukea ei saa myöntää ilman komission hyväksyntää (SEUT 108 art. 3 kohta).
- Merkittäviä **poikkeuksia** ennakoilmoitusvelvollisuudesta:
 - 1) De minimis- eli **vähämerkityksinen** tuki (1407/2013)
 - 2) Yleinen **ryhmäpoikkeusasetus** (651/2014, 'RPA')
 - 3) Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut, ns. **SGEI** (SEUT106(2) artikla)

Onko tuki ilmoitettava komissiolle?

TEM on EU:n valtiontukisääntelyn koordinaatioviranomainen Suomessa. Kaikkien viranomaisten (pl. MMM:n hallinnonala) valtiontuki-ilmoitukset tukiohjelmista tai yksittäisistä tuista toimitetaan komissiolle TEM:n välityksellä. Jokainen viranomainen on itse vastuussa siitä, että toimenpide on linjassa EU:n valtiontukisääntelyn kanssa ja oikeita menettelytapasääntöjä on noudatettu.

Yleinen de minimis -asetus

Yleinen de minimis –asetus 1407/2013 (1)

- De minimis -tuki:
 - ✓ ei vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai kilpailuun
 - ✓ ei ilmoitus- eikä raportointivelvollisuutta komissiolle
- Vähämerkityksisen tuen **enimmäismäärä**
 - ✓ yhdelle yritykselle max. 200 000 euroa/3 verovuotta; viranomaisen selvittää ennen tuen myöntämistä
 - ✓ em. rajaan lasketaan **kaikki eri viranomaisten** yritykselle myöntämät de minimis -tuet
 - ✓ enimmäismäärää seurataan ”yhden yrityksen” tasolla, **konsernin** tuet lasketaan yhteen
- Päätöksen muoto; tietojen säilytysvelvollisuus 10 v.

Yleinen de minimis -asetus (2)

- Soveltamisalarajaukset
 - ✓ Kalastus- ja vesiviljely sekä maataloustuotteiden alkutuotanto
 - ✓ Vientituet eli tuki, jolla suositaan kotimaisia tuotteita
- Tukea saa myöntää myös vaikeuksissa olevalle yritykselle (pl. lainat ja takaukset)
- Tuen **kasautuminen**: jos samaan hankkeeseen myös muuta valtiontukea (esim. RPA) → kyseisten enimmäistukitasojen noudattaminen
- Ks. TEM:n opas de minimis -tuista:
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160611>

Yleinen ryhmäpoikkeusasetus (RPA)

Yleinen ryhmäpoikkeusasetus (1)

- Vuosina 2014-2020 sovellettava valtiontukien yleinen ryhmäpoikkeusasetus (komission asetus 651/2014, jäljempänä RPA) tuli voimaan 1.7.2014
 - Muutosasetus 2017/1084 tuli voimaan heinäkuussa 2017
- Laaja soveltamisala:
 - pk-yritysten tuet, palkkatuki
 - TKI-tuet, koulutustuki, kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistäminen
 - ympäristönsuojelu- ja energia
 - aluetuet, sosiaalinen kuljetustuki, laajakaistainfra
 - lentoasemat ja satamat, urheilu-infra, paikallinen infra
- Ei ennakoilmoitusvelvollisuutta
- Suurin osa jäsenvaltioiden myöntämistä valtiontuista myönnetään RPA:n nojalla (n. 97 %)

Yleinen ryhmäpoikkeusasetus (2)

- Soveltamisalan ulkopuolella:
 - ✓ tietyt toimialat (esim. maatalouden alkutuotanto, vientituki)
 - ✓ vaikeuksissa olevat yritykset tietyin poikkeuksin
 - ✓ yritykset, joita koskee maksamaton takaisinperintäpäätös
 - ✓ toimenpiteet, jossa tuen myöntämisen ehtona tuensaajan pääasiallinen sijoittautuminen jäsenvaltioon
 - ✓ suuret tuet: 4 artiklassa ilmoituskyynnysarvot
- Tuen **läpinäkyvyys**: tarkka tukimäärän pystyttävä laskemaan etukäteen
- **Kannustava** vaikutus: tuki muuttaa tuensaajan käyttäytymistä (ei tukea ennen ”töiden aloittamista”)

Yleinen ryhmäpoikkeusasetus (3)

- Tukien **kasautuminen**: jos eri tuet kohdistuvat samoihin kustannuksiin, enimmäistukitasot eivät saa ylittyä
- **Avoimuusvelvoite**: tukitietojen julkaiseminen yli 500 000 euron yksittäisistä tuista:
<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home/>
- Raportointi ja valvonta:
 - ✓ jälki-ilmoitus komissiolle 20 työpäivän kuluessa tukiohjelman voimaantulosta/tuen myöntämisestä sekä tukimenojen vuosiraportointi komissiolle (TEM:n kautta)
 - ✓ asiakirja-aineisto säilytettävä 10 vuoden ajan

Ryhmäpoikkeusasetus pähkinänkuoressa

Ryhmäpoikkeusasetus pähkinänkuoressa

Yleiset soveltamisedellytykset	Artiklat 1-12
<u>Soveltamisalarajaukset</u> -Maatalous- kalastus ja vesiviljely -Vientituki -Vaikeuksissaolevat yritykset -Deggendorf-ehto -Suuret tuet ja tukiohjelmat	-Artikla 1, 3 kohta -Artikla 1, 2 kohta -Artikla 1, 4 kohdan c alakohta -Artikla 1, 4 kohdan a-alakohta -Artikla 1, 2 kohta ja artikla 4
Tuen läpinäkyvyys	Artikla 5
Tuen kannustava vaikutus	Artikla 6
Tukikelpoiset kustannukset ja tukitasot	Artikla 7
Tuen kasautuminen	Artikla 8
Isojen tukien julkaisuvelvoite ja tietojen toimittaminen komissiolle 20 työpäivän kuluessa tuen käyttöönotosta	Artikla 9, artikla 11
Tukimuotokohtaiset artiklat	Artiklat 13-56

Ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella ennakoilmoitusvelvollisuudesta vapautetut tuet

Tukikohtaiset artiklat	RPA-asetus651/2014, muutosasetus 2017/1084
alueelliset investointi- ja toimintatuet	Artiklat 13-16
tuot pk-yrityksille	Artiklat 17-24
tuot tutkimus- ja kehitystyöhön sekä innovaatiotoimintaan	Artiklat 25-30
koulutustuet	Artikla 31
tuot epäedullisessa asemassa olevien tai alentuneesti työkykyisten työntekijöiden työhönottoon ja työllistämiseen	Artiklat 32-35
tuot ympäristönsuojeluun ja energia-alalle	Artiklat 36-49
tuot tiettyjen luonnonmullistusten aiheuttaman vahingon korvaamiseksi	Artikla 50
sosiaalinen kuljetustuki syrjäisten seutujen asukkaiden hyväksi	Artikla 51
tuot laajakaistainfrastruktuureille	Artikla 52
tuot kulttuurin ja kulttuuriperinnön sekä audiovisuaalisten teosten edistämiseen	Artiklat 53-54
tuot urheiluinfrastruktuureille ja monikäyttöisille vapaa-ajan infrastruktuureille	Artikla 55
investointituet paikallisille infrastruktuureille	Artikla 56
tuot alueellisille lentoasemille	Artikla 56 a
tuot meri- ja sisävesisatamille	Artiklat 56 b, 56 c

Valtiontukien ennakkoilmoitus- menettely ("notifiointi")

Valtiontukien ennakoilmoitusmenettely (1)

- **Jos valtiontukitoimenpidettä ei voida toteuttaa:**

- De minimis –asetuksen puitteissa (esim. tukikiintiö ei riitä, tuki ei kuulu asetuksen soveltamisalaan)
- Yleisen ryhmäpoikkeus -asetuksen puitteissa (esim. tuki ei kuulu asetuksen soveltamisalaan)

>>> tukitoimenpide tulee ilmoittaa ennakolta komissiolle eli notifioida

- Menettely perustuu SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohtaan
 - Tarkemmat säännöt on koottu valtiontukien ns. menettelyasetukseen (neuvoston asetus 2015/1589)
- Suomessa valtiontuki-ilmoitukset komissiolle toimitetaan TEM:in välityksellä (pl. MMM:n hallinnonalan valtiontuet) ja TEM on ilmoitusmenettelyn aikana yhteystahona kansallisten viranomaisten ja komission välillä

Valtiontukien ennakoilmoitusmenettely (2)

- Komissio arvioi ennakoilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien tukien hyväksyttävyyden tyypillisesti antamiensa valtiontukisääntöjen (suuntaviivat ja puitteet) nojalla
- Mikäli tukitoimenpide ei kuulu komission antamien sääntöjen soveltamisalaan, tuen hyväksyttävyyys voidaan arvioida myös suoraan SEUT-sopimuksen nojalla
- Komissio selvittää ennakoilmoitusmenettelyssä, että valtiontuella on **kannustava vaikutus** ja että se kohdistuu **EU:n yhteisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja markkinapuutteeseen**
 - Tarkemmat säännökset kulloinkin sovellettavissa valtiontukisuuntaviivoissa tai –puitteissa
- Lisäksi tuen on oltava oikeasuhtaista ja tarkoituksenmukaista eikä se saa vaikuttaa kilpailuun yhteisen edun kannalta ristiriitaisella tavalla
- Komissio antaa päätöksen **2 kuukauden kuluessa täydellisen ilmoituksen vastaanottamisesta**
- Täytäntöönpanokielto
 - SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaisen ennakoilmoitusvelvollisuuden piirissä olevaa tukitoimenpidettä ei saa ottaa käyttöön ennen kuin komissio on tehnyt päätöksen tällaisen tuen hyväksymisestä

Keskeisiä valtioneuvoston asetuksia

- Neuvoston asetukset: valtioneuvoston menettelyasetus (1407/2013) ja valtuutusasetus (2015/1588)
- Komission valtioneuvoston suuntaviivat:
 - Laajakaista-alan suuntaviivat (2013/C 25/01)
 - Aluetuen suuntaviivat (2013/C 209/01)
 - Pelastamis- ja rakenneuudistusten suuntaviivat (2014/C 249/01)
 - Ympäristö- ja energia-alan suuntaviivat (2014/C 200/1)
 - Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan puitteet (2014/C 198)
 - Riskirahoitussijoitusten suuntaviivat (2014/C 19)
 - Lentoasemien ja lentoyhtiöiden tuen suuntaviivat (2014/C 99)
 - Elokuville ja muille av-teoksille myönnettävä tuki (2013/C 332)
 - Euroopan yhteistä etua koskevat tärkeät hankkeet (2014/C 188)

Oikean EU-oikeusperustan valinta:

Jos kyseessä on SEUT 107(1) artiklassa tarkoitettu valtiontuki, selvitä etukäteen RPA:n ja de minimis -asetuksen soveltuvuus

De minimis –asetus

- Joustava: tuki mihin tahansa yrityksen kustannuksiin millä tahansa tukitasolla
- De minimis –tuen raja on 200 000 euro/3 verovuotta per yritys, ei muita rajoituksia
- Voidaan myöntää myös vaikeuksissa oleville yrityksille (pl. lainat ja takaukset)
- Ei jälkikäteisilmoitusta tai raportointia komissiolle
- De minimis –tuki on yrityskohtainen > huomioitava kaikkien viranomaisten myöntämät de minimis –tuet

Ryhmäpoikkeusasetus

- Tukikelpoiset kustannukset ja tukitasot määritelty tarkasti
- Soveltuu myös yli 200 000 euron tukiin
- Rajoituksia: tuki-intensiteetti, tukikelpoiset kustannukset ja yleisiä rajoitusehtoja (mm. ei vaikeuksissa oleville yrityksille, pitää olla kannustava vaikutus)
- Jälkikäteisilmoitus ja tukimenojen vuosiraportointi komissiolle; komission jälkivalvonta otannan perusteella
- Avoimuusvelvoite yli 500 000 euron yksittäiselle myönnetylle tuelle
- RPA-tuki on hankekohtainen

Lisää tietoa
**[www.tem.fi/eu-n-
valtiontukisaantely](http://www.tem.fi/eu-n-valtiontukisaantely)**